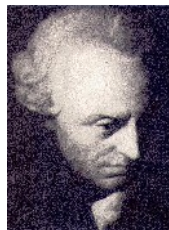

IMMANUEL KANT

I. Kritika čistého rozumu – problém poznání a metafyziky

1. Vliv evropských novověkých škol

racionalismus – vrozený rozum, v něm je vše dáno

empirismus – nic není vrozené, pravé poznání jen z empirie

Kant znepokojen Humeem – zpochybnění oprávněnosti užívání obecných, empiricky nedokazatelných pojmů (např. příčinnost). Ty se ale přitom v praxi nápadně dobře osvědčují.

2. Hlavní otázka

Přejímá poznání jako hlavní problém novověké filosofie, ale otázku staví nově: Není možné se ptát, jak a co poznáváme, dokud nevyřešíme otázku, co přesně je to, čím poznáváme → Co můžeme říci, že je jisté z hlediska možností rozumu?

Problém je otočen: předmětem filosofie není „realita“ sama, ale práce rozumu a v souvislosti s ní role a oprávněnost důvěryhodnosti zkušenosti.

3. Dílčí otázky

Jak je možná matematika? (problém jistoty poznání z čistého rozumu – matematika ideálem vědy pro racionalisty) Jak je možná fyzika? (problém jistoty empirie a na ní vystavených zákonů – blízko k empirismu, ale např. Hume ji zpochybnil otázkou po jistotě kauzality a po jistotě opakování stejných jevů (100x není vždy)) Jak je možná metafyzika? (jako přímé poznání a popis podstat) Je metafyzika možná jako věda? (dokazatelná, nevyvratitelná zkušeností)

4. Druhy soudů

a) analytické – vycházejí přímo z pojmu – těleso je prostorové, trojúhelník má tři strany...

syntetické – přidávají vlastnost, neobsaženou přímo v pojmu – např: popis dráhy tělesa

b) a priori – soudy bez zkušenosti, pouze z rozumu

a posteriori – soudy na základě zkušenosti

5. Možnosti věd – apriorní kategorie

Matematika – založená na analytických soudech a priori, ty jsou umožněny vrozenými vlastnostmi rozumu – apriorní smyslový názor, apriorní kategorie – vrozená představa prostoru

Fyzika – založená na syntetických soudech a posteriori, ty jsou umožněny vrozenými vlastnostmi rozumu – apriorní kategorie – vrozená představa substance (trvalost předmětu), kauzality, času

Apriorní kategorie čistého rozumu – čas, prostor, substance, kauzalita – vrozené vlastnosti rozumu, nejsou odvoditelné ze zkušenosti, ale tuto zkušenost naopak umožňují, na jejich základě je jistá. (Podle Kanta má každý stejné vrozené vlastnosti, tj. všichni lidé mají tentýž rozum.)

6. Metafyzika

Používá syntetické soudy a priori – ty se na ničem nezakládají, nejsou zkušenostně ověřitelné → metafyzika není možná jako věda

věc o sobě – podstata – předmět tradiční metafyziky, není možné ji zkoumat (ale Kant zároveň nepochybuje, že existuje)

věc pro nás – zkoumat můžeme jen to, jak věc vnímáme, jev, představu

7. Regulativní ideje a nová úloha metafyziky

Rozum ale samovolně vytváří obecné metafyzické syntézy – vzniká představa sebe sama (idea já), celku jevů se reality (idea světa), možného souhrnu účelů a příčin (idea Boha). Nelze je zkoumat přímo, jako to dělá tradiční metafyzika, ale nelze je ani pomíjet, jsou k životu potřebné – tzv. regulativní ideje. Vznikají samovolně, „zkusmo“, metafyzika je možná pouze jako jejich kritický rozbor.

8. Kantův kopernikánský obrat

Poznání není dáno vlastnostmi poznávaného předmětu, ale dispozicemi poznávajícího rozumu.

II. Kritika praktického rozumu – etika

1. Poznatelnost dobra

Etika se pohybuje v mezích poznání (vizte I.) – dobro o sobě není věcí v prostoru a čase, proto jednání nemůže být řízeno poznáním dobra, ale představou o něm.

2. Dva světy

a) Svoboda: „Vůle je způsob kauzality živých bytostí, svoboda je vlastností této vůle u rozumných bytostí.“ → svoboda je možnost řídit se podle rozumu

b) Světy: Člověk je ale „občan dvou světů“, proto jsou dvojí popudy k jednání:

svět inteligibilní – jednání se řídí vnitřními, rozumovými pohnutkami

svět smyslový – vnější popudy

Odhalit, jak je správné jednat, je podle Kanta snadné, obtížné je však odolat vábení vnějších, nerozumových pohnutek. Tomu má pomoci teoretická úvaha.

3. Autonomie a heteronomie

Imperativy: rozlišuje 2 druhy imperativů (příkazů k jednání):

hypotetický – podmíněný – „chceš-li ..., pak ...“ – určováno zvnějšku, mimo rozum

kategorický – absolutní vědomí povinnosti k jednání

Od tohoto rozlišení vycházejí 2 základní druhy etických postojů:

heteronomie – určování jednání zvnějšku

autonomie – schopnost dávat sám sobě zákony na základě rozumu → transcendentální

etika – je ze mě, ale zároveň nade mnou

4. Hodnota jednání

Jednání nelze hodnotit podle výsledku – kvůli dalším vlivům nedohlednutelné, navíc určuje jednání vlastně zvnějšku

Maxima – hodnotová norma, již je jednání vedeno; úcta k mravnímu zákonu – jen to lze hodnotit → etika smýšlení – ne jednání samo se svými důsledky, ale úmysl, přesvědčení

→ etika absolutní povinnosti – trvalá povinnost vůči mravnímu zákonu

5. Kantův kategorický imperativ

Kant ho formuloval v několika verzích, základní:

„Jednej tak, aby se maxima tvého jednání mohla stát obecným zákonem.“ – jelikož jsou všichni lidé pro Kanta stejné podstaty, pak se taková maxima, jež je zobecnitelná, přibližuje k (nedosažitelnému) dobru o sobě.